

Emlékmű a parkban sem kizárólagosan erről szól, s nem is efféle sorokban találhatunk rá:

*Emelünk combjainkból diadalkapukat
a végzet ellenében, s pozdorjává törnek
a tenger eszeveszett kék buszai!*

A nyelvi zsúfoltság, a szavak és a metaforák ütközése következtében válik ez a költészet erotikussá nap, szárazföld és tenger találkozásában.

Tudja, versteremtő láza rimbaud-i láz, a nagy franciát ezért is emlegeti többször. Döbrentei tengerein is sodródik Rimbaud részeg hajója.

*Mert kit megfürdetett már minden vizeknek bújá,
Nem szállhat révbe többé kalmárhajók után.*

Ez a nagyratörés, ez a magasfeszültség tesz próbára bennünket, olvasóit. Verseivel való küzdelmem közepette ezért bátorkodtam figyelmet keltetni néhány nyitható zár iránt. Költészetünkbe illesztése, a salakok leválasztása a kritikusok dolga inkább. De az biztos, hogy nem egy holt Duna-ágból, nem csónakon evezve kötött ki közénk. (Kozmosz, 1972.)

ÁGH ISTVÁN

Csörsz István: Okos madár

„Az *Okos madár* egyszerű regény; talán csalódást okozok azoknak, akik újabb technikai megoldást vártak tőlem.” A legújabb könyvéről nyilatkozó szerző kijelentése több vonatkozásban is korrekciót kíván. Jó lenne például megkérdezni Csörsz Istvánt arról, hogy vajon mit ért ő „egyszerű regényen”? Pontosabban: mitől egyszerű egy regény? Mert nincsenek benne új „technikai megoldások”? — De hiszen akkor Németh László regényei is „egyszerűek”! (Ez pedig nyilvánvaló abszurdum.) Inkább hagyjuk meg a szerzőt abban a tévhitben, hogy „egyszerű regényt” írt, elvégre nem az elvezetés a fontos, hanem a mű. A mű azonban tényleg csalódást okoz, és nem azért, ami miatt szerzőnk olyannyira aggódott.

Valljuk be őszintén, fiatal prózaíróink nem nagyon kényeztetnek el bennünket. Csörsz esete is bizonyítja, hogy az érdeklődés középpontjába többnyire csak akkor kerülnek, ha műveik témájában rejtőzik valamilyen helyzeti energia. Csörsz első könyve (*Sírig tartsd a pojád*) ezt a helyzeti energiát használta ki, amikor a félig bűnöző, félig hippi alvilágról adott olykor valóban megdöbbentő tudósítást. Az olvasót tehát akkor sem a formabontó, újnak és modernnek vélt írói eszközök vonzották. Zord Khán és társai a hátborzongató érdekesség „örömét” jelentették. Az *Okos madár* hőse már nem ilyen „érdekes”: átlagember, aki csak nemrég lépte át a felnőttkor küszöbét, de a felnőttvilággal máris olyan konfliktusai támadnak, hogy élete gyökeres változásra szorul. A regényindító (azt mondhatnánk: a regény első részét alkotó) jelenetsor — hősünk egy sivár hétköznapijának bemutatása — túlságosan is elérte célját. Olyannyira, hogy a sok sivárság és egyhangúság láttán, illetve olvastán féltve őrzött életkedvünk is odébbáll. Pedig csak ezután következik az igazi unalom. Csörsz ugyanis regényének második részében elképesztően kapkodó asszociációkkal próbálja összeragasztani azokat a cselekménymozaikokat, melyek a főhős életének válságos időszakát lennének hivatva bemutatni. Az összeragasztás azonban nem sikerül, maradnak a mozaikok. Egy blazírt, életunt társaság tagjainak portréit villannak föl, s megjelennek a fiatal prózaíróink műveiben már-már szimbólummá emelt csellengő, helyüket nem találó figurák. A probléma létjogosultságát

megkérdőjelezni éppolyan könnyelműség lenne, mint szentesíteni ezt a fiatalok körében lassan általánossá váló írói ábrázolásmódot.

A regény leginkább káoszra emlékeztető középső része után valamivel több értéket fedezhetünk föl. Hősünk egy dunai uszályra kerül, ahol persze továbbra is magányos. „...de nem azért, mert a vízen úszik. Úgy gondolom, akkor magányos az ember, amikor még nem jutott el önmagához” — mondja az író. Pedig még ezen az istenverte uszályon is lenne lehetőség normális emberi kapcsolat kialakítására. Az öreg „tengeri medve” és a fiatalember lassan-lassan humanizálódó viszonyára gondolok. Az olvasó már-már azt hiszi, hogy e két ember — két külön világ — megbékélésével, egymásra találásával ér majd véget a regény. De korai az öröm! A cselekmény hirtelen megszakad, s az író — befejezés helyett — egyszerűen abbahagyja az írást. Képzelnünk a könyv végére még száz üres oldalt, melyeken csak nagy-nagy kérdőjelekre futotta a nyomdafesték, no meg az írói energia.

Csörsz mondja többször idézett nyilatkozatában (*Könyvvilág*, 1972. okt.): Ezt a regényt „életemnek talán legsötétebb időszakában írtam”. Hát — ami ezt illeti — meg is látszik rajta. De az írói elbizonytalanodás e dokumentuma ellenére is próbáljunk hinni Csörsz István tehetségében. (*Magvető*, 1972.)

OLASZ SÁNDOR

